Ч. 188 (12.554). Львів, вівторок 26. серпня 1930. Pocztowa opłata uiszczona ryczałtem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“. Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 27·50 „
Річно 55·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Пацифікація чи революціонізація?

Про засоби боротьби проти УВО, рекомендо вані польскою ендецією.

Львів, 23. серпня 1930.

Треба одно признати польським ендекам: вони мають ясну програму та признаються явно і славно до своїх поглядів і почувань. Якими крутими стежками вони йдуть до цілн, яких засобів хапаються і яких методів не цураються, — це інша річ. Але своєї цілн не заслонюють ніякими серпанками. Програмової цілн своєї національної політики польська ендеція не скриває за заслонами толеранції і лібералізму. Вона голосить цю ціль ясно: повна національна асиміляція всіх непольських народів у Польщі. Подію під Бібркою польська ендеція використала — так мовити — для „актуалізації“ та „популяризації“ цієї своєї програмової цілн, використовує теж для пропаганди засобів, які до цієї цілн мають довести.

„Актуалізуючи“ ціль, актуалізується і засоби: їх пропагується під злободенною фірмою боротьби проти УВО, стабілізації та пацифікації краю.

І львівська ендецька преса й уся та, яка в національному питанні від ендецької абсолютно нічим не відрізняється, поручає польському урядові й польському громадянству вжити негайно заходів передусім у таких трьох напрямках: закрити центральні українські культурно-громадські й економічні установи, закрити українські середні школи та проголосити бойкот українських фірм у роді „Маслосоюзу“. Українські інституції, українські гімназії та українські господарські фірми це — мовляв — ті джерела української сили й енергії, з яких — посередньо чи навіть безпосередньо — користає і сама УВО. Тому — читаємо день у день — ті джерела треба замурувати. Таке розумування один з покійних українських діячів звик був характеризувати, як „ignorantia maxima in rebus ucrainicis“. Однак сьогодні ввійшло вже в звичай дебатувати і над людською іґнорацією — тому і ми можемо собі на це дозволити.

Українські приватні установи, проти яких іде сьогодні нагінка, скупчують у собі — як відомо — більшість української так званої „незалежної“ інтеліґенції. Незалежна вона настільки, що — її вилеміновано з державних установ, з кадрів державної бюрократії, внеможливлено теж заробіток на будь-якому терені, залежному хочби в найменшій мірі від польських громадських чинників, і примушено її закладати та розбудовувати власні варстати праці. Ці варстати праці — поруч із ідейною ролею, яку нині грають в загально-українському житті — мають для цілих кадрів української інтеліґенції значіння безпосередньої підстави матеріяльної еґзистенції. Українська-ж працююча інтеліґенція, та, яка сидить по канцеляріях ріжних центральних і провінціонанальних установ, є по своїй психіці найбільше зближена до бюрократичної інтеліґенції всіх народів. Себто, саме українська інтеліґенція, що веде працю в ріжних приватних культурних та економічних установах, є своїм політичним світоглядом *найбільш консервативним елементом*, — далебі мало що „лівішим“ та „радикальнішим“ від нечисленних українських урядовців на державних посадах. Поклики до руйнування українських культ.-освітніх та економічних інституцій — *бють у першу чергу* в тисячі української інтеліґенції. Як автори новітніх пацифікаційних проєктів у Сх. Галичині уявляють собі еволюцію настроїв тих тисячів одиниць, які — виперті з державних польських інституцій — втратили би теж еґзистенцію у громадських українських установах? Надзвичайно сумніваємося, чи настрої серед української інтеліґенції „присмиріли би“ і „злагіднішали би“ після закриття ненависних „Кур'єркові“ „Просвіт“ і „Союзів“.

Другим рекомендованим актом пацифікації краю (себто важким ударом для „УВО“, яка — як революційна орґанізація — пацифікації собі, очевидно, не бажає) має бути зачинення *українських ґімназій*. Значить: викинення на вулицю від двох до трьох тисяч української середньошкільної молоді та двох до трьох сот українських учителів! Друкувалися вже у нас статті поважних педаґоґів, які вказували на сутнє джерело явища, чому стільки молоді в середнешкільному та університетському віці захоплюється революційними гаслами, чому молодеча думка й молодеча енерґія виладовуються в конспіративній роботі — не маючи стільки відповідних можливостей, що їх напр. має польська молодь, виладовуватися в леґальний і творчо-позитивний спосіб. Чи закриття українських середніх шкіл має дати товчок до обновленого психольоґічного наставлення української молоді?!

Врешті — бойкот „Маслосоюзів“. Не давніше, як саме нині у „Льв. Кур. Поранному“ читаємо, що „купуючи товари у „Маслосоюзів“ причиняємося (себто польські консументи — прим. ред.) поважно до зросту протипольських стійок“. Також „Слово Польске“ кілька днів тому виразно взивало до бойкоту „Маслосоюзу“. Залишаємо на боці ґротесковість поняття „революційного масла“. Знаємо, що річ іде не в актах УВО, а в підірванні господарської орґанізованости українців та недопущенні їх до економічного скріплення. Але чи прудкі фабрикатори проєктів „на знищене Русі“ шляхом бойкоту „Маслосоюзу“ й споріднених установ призадумалися над фактом, що чейже господарська діяльність усіх тих українських „Маслосоюзів“ є найтісніше звязана з продукцією, перерібкою і збутом хліборобських плодів українського села, себто, є найтісніше звязане з питанням добробуту чи нужди селянина?! Чи істеричні „львовянки“, яких бойкотові листи оголошує „Льв. Кур. Пор.“, подумали про *діру*, яка повстала би в житті міліонів населення краю з ліквідацією українських господарських установ і — чим цю діру можна би, та чи взагалі можна би заткати? І чи справді настрій і погляди українського селянина змінились би на краще для діла пацифікації та стабілізації національних відносин, коли би йому відібрано раптом можність збуту молочарських і ін. хліборобських продуктів?!...

Ні, далебі, пацифікаційні і стабілізаційні рецепти редакторів і читачів польської львівської преси є занадто — прості. Це справді справа „трошки“ складніша... *(ік)*

Зміна господарської ідеольоґії в Анґлії.

Понад 2 міліони безробітних!

Число безробітних в Анґлії пішло поза межу двох міліонів. Діється це в сезоні, де безробіття повинно падати, а не рости. І на третій міліон є вже завдаток: це наслідки крізи в збуті англійських промислових виробів. Не диво, що тепер виринають знова більше чи менше вперті кличі, які малиб бути ліком на господарську крізу, а то й на політику, бо тісніші господарські взаємини з домініями, чи поборення труднощів у господарстві малиб уможливити Анґлії більшу свободу рухів у політиці. На чолі всіх кличів іде тепер: „емпайрфрітрейд“, себто „свобідна торговля в межах імперії“, формулка на обгородження митним муром цілої британської імперії, яка малаб анґлійський лібералізм, як торговельно-господарську методу, положити до гробу.

Партія праці.

Уряд консерватистів кокетував з запровадженням деяких охоронних мит, в першу чергу на залізо, сталь і вовняні продукти. Цю політику перервало правительство Партії Праці. Сновден, як канцлер скарбу, має абсолютне право вета проти всяких внесків на мито і без його згоди не може прийти внесок під наради парляменту. Цей канцлер є відомий як прихильник свобідної торговлі і тому кажуть, що він дальше „контролі“ над ввозом не піде. Але як далеко сягне евентуальна „контроля“?

В самій Партії Праці є дві ґрупи: одна, з якої рекрутується в більшій мірі правительство, це ґрупа інтеліґентів (деякі з них перейшли від лібералів), які були і є прихильниками свобідної торговлі. Друга група — це профсоюзники, які часто, залежно від промислу, поділяють думки промисловців про охоронні мита.

Консерватисти.

Вже від війни уноситься над Анґлією миляна банька — запровадження мит (в цьому спеціяльних для домінїй), — яка не хоче тріснути, а щораз більше манить своїми красками. Справді заложення „партії зединеної імперії“ льордами Ротерміром і Бівербруком скінчилося фіяском, але саме тому скріпився серед консерватистів протекціоналістичний рух, бо якраз консерватисти забрали обом льордам їх воду на свій млин, а Болдуін поставив як напрямну своєї майбутньої політики: охоронні мита для промислу і переведення плебісциту щодо мит на живностеві засоби.

Правда, консерватисти не уявляють собі справи так просто, як льорд Бівербрук, який хотів би огородити китайським муром мита цілу імперію. Знають вони, що труднощі назовні не булиб малі і — що більше — в самій імперії протекціонізм можливий тоді, коли домінії побачуть у тім „бізнес“, себто анґлійський консумент мусів би за це заплатити. Йти до виборів з кличем, що життя в Анґлії подорожіє, на це консерватисти за мудрі. Тому то Болдуін змінив етикетку і назвав це „раціоналізація імперії“, себто Анґлія послужить домініям досвідом, капіталом і т. д. для піднесення продуктивности, через що затісняться в імперії господ. взаємини. Протекціонізм Болдуіна найшов відгомін в анґлійських банкирів, які недавно виступили з відповідним меморіялом, і в інших кругах, але всі вони чують, що ця „раціоналізація“ залишиться пустою балачкою, якщо домінії не згодяться. Тоді миляна банька охоронних мит тріснулаб.

Виграна війна, програний мир.

Анґлія виграла світову війну, але сьогодня можна твердити, що вона булаб не мішалася у світову заверюху, якби була передбачувала її наслідки для себе. Анґлія думала, що через війну позбудеться небезпечного конкурента — Німеччини. Замісць одного виросли через війну нові і сильніші: Америка і Японія. Перед війною, коли Анґлія була світовим центром фінансового і взагалі господарського життя, ніхто

на острові не хотів чути про охоронні мита.
Війна, а радше мир, зробив кінець „великій ілю-
зії". Сьогодня англійці, порівнюючи себе з фран-
цузами, чують гіркий смак в устах. Відчувають
вони як несправедливість долі те, що францу-
зам сьогодня, серед світової кризи, знаменито
живеться. Помагали французам у війні, помага-
ли у Версаю, дивилися крізь пальці на авантю-
ри в Рурщині і т. д. Зате французи лапали ан-
глійське золото, незнаючи безробіття й інших
крізових клопотів, а Англії іде, як з Петрового
дня.

Не думали в Англії, що Німеччина, давній
конкурент, так скоро поросте в пір'я. Сьогодня
це вже доказаний факт. Німецька індустрія зра-
ціоналізована, чи — як кажуть — перераціона-
лізована, а в англійській „багато перестарілих
заводів не хоче вмирати". Цьому малиб запобі-
чи картелі, тобто думають виганяти чорта бел-
зебубом. А це веде до підкопування давного
лібералізму, який думають викинути на смітник.
Очевидно, що і митні мури Америки й европей-
ських країв мусять тут доливати оливи до во-
гню. Хоч сама Англія не може нічого тут зро-
бити, а домінії, як Канада й Австралія, маючи
з іншими краями торговельні зносини (53,8
проц.), не підуть на полову, то все таки тяжко
припускати, що Англія лишиться при своїй до-
теперішній політиці вже хочби тому, бо з нею
чується англійська суспільність, як глухий зі
сліпим.

Контроля ввозу.

Партія Праці не може вести політики, яка веде до дорожнечі живностевих продуктів, але вона мусить в осени виступити на конференції домінїй з готовим позитивним пляном, а не з пустими, багато і нічого незначучими фразами. Мекдональда манить думка про наладнання взаємин між домініями і про їх тіснішу співпрацю з Англією, бо це мало би вплинути на поправу конюктури і зменшення безробіття, якого поборювання він поставив за девізу свого кабінету. Щоб і вовк був ситий і коза ціла, думає Мекдональд піти якоюсь золотою серединою, тобто вибрати щось посереднє поміж митним муром і вільною торговлею через „контролю ввозу". Домінії малиб дістати запевнений контингент збуту своїх сільсько-господарських продуктів, які від них бралаб державна централя ввозу, а зате англійські фабрикати мали би знайти ліпший збут в домініях. Домініям мабуть обоятно, чи їх продукти мають запевнений збут через мита, чи через державну централю, аби лишень збут був запевнений і щоб не повторилася історія зперед 83 літ, коли то законом загарантовано Канаді привілеї щодо збуту збіжжа, а потім закон змінено так, що канадійці сиділи на своїй пшениці, проклинаючи „матірний край", спалили образ Піла на вулицях Монтреалю, підпалили парлямент, а образ королевої ледво поліція врятувала перед розяреною товпою. Безперечно, що сьогодня Англія на таке поступовання супроти Канади позволити собі не могла би. Треба отже рахуватися з тим, що в осени прийде між Англією і домініями до якогось порозуміння, чи заключення „бізнесу".

Чи ці події — як звичайно — „нас нічого не обходять"? Ні! Цим разом нас готово добре заболіти, бо наше масло могли би в Англії зустріти більші труднощі, а навіть і такі баріери, які годі булоб перескочити.

Д-р Юрко Стецюк.

Самоуправа та хліборобство.

З приводу виборів до самоуправних установ на Волині.

(Від нашого кореспондента.)

Луцьк, 21. серпня 1930.

Наше село нагадує нині ту голодну селянську корову, яку вже видоїли до останньої краплинки. Місто більше вже видоїти з нього не може, бо село зголодніло й ледве тримається на ногах.

Відживити й оздоровити рільничий стан беруться у нас самоврядування. Через те, що наші маси виключно хліборобські, нас особливо мусять цікавити ґмінні (волосні) й повітові самоуправні установи (соймики).

Коли розглянемо ґмінні й повітові бюджети та річні справоздання, то побачимо, що величезні суми селянських податкових грошей йдуть на будову потрібних державі й містам шляхів, державних будинків і т. п. та на цілі політичні: польські школи, „мацежи", ріжні польські організації, заведення для дітей, „дожинки", позианські й інші виставки.

Лише на одно нема асигнувань у самоуправних бюджетах, — на те, що дійсно могло би відживити оцю підупалу дійну корову — на природний культурний розвиток хліборобських мас та на справжні (а не фіктивні) хліборобські організації.

Мені скажуть, що в ґмінних і соймикових бюджетах є видатки на шкільництво й рільництво. Про шкільництво вже сказано. А що до рільництва, то асигнування йдуть не на українських рільників, а на політиків у вигляді польських агрономів, ветеринарів, інструкторів, ріжних майстрів та інжинірів, ріжних писарів і писарчуків, „діячів" з ріжних польських організацій. Головним завданням усіх цих людей, утримуваних з самоуправних фондів є робити політику. Колиб вони дійсно мали єдиною метою змінення нашого хліборобського стану, то говорилиб до нього зрозумілою мовою, не перешкоджали би його організуванню, не усували би силоміць від самоуправної праці, нарешті поставилиб до праці людей, рідних нашим селянам, а не чужих і т. д.

Ставлючи справу отверто, треба сказати: самоврядування на наших землях, яке є позбавлене найменших рис дійсного самоврядування й кермується людьми міста, що вже видоїли село до останньої краплини, не може підняти селянського стану й усунути хліборобської кризи. Не може воно зробити цього через те, що працює в протилежному напрямі, а саме, по лінії ослаблювання самодіяльности, енергії і ініціятиви **самих селян.**

Але перейдемо до засадничого питання: чи взагалі саме самоврядування, хочаб воно й добре було, є в силі підняти хлібіоробський стан і врятувати його від кризи?

Щоби відповісти на це питання, згадаймо на хвилину російські земства й... більшовиків.

Земства дуже піклувалися хліборобством, але вони це робили через **місцевих** виборних людей, до яких населення мало довіря. Більшовики, взявши все господарське життя в урядові руки, звели самоврядування до нулі, підпоряд-

М. СЕРЕДЧАК. 2)

По Лемківщині.

(Продовження.)

На вибоях. — На кредит. — Лютовиська. — Поліційна контроля. — Праця одної людини. — „Твйорді".

Такої лихої дороги, як з Устрик до Лютовиськ нема ніде навіть поміж містечками Галичини. Але і не має такої їзди, як на тій дорозі. Їдеться почтою. Віз широкий, як степова гарба. Дзвінків на конях тьма-тьменна. Дзвонить та лящить так, що на милю чути почту. А Дмитро бере люльку в зуби і гонить кониська бідні, одрапані, старі, бо купили їх тільки на один рік до їзди почтою. На більше не видержали би найкращі коні. Коли почта западеться у один з тисячних вибоїв, тоді люлька підскакує в зубах Дмитра і дає йому покришкою штовха аж в чоло. Тоді Дмитро відвертається до пасажирів тай усміхається. Не знати чи зі злорадости, чи з вдоволення своєю зручністю при хватанню цибуха люльки, коли випадала на колії.

А злорадіти є з чого. Віз жонґлює пасажирами над пропастю, мов цирковий кльовн кулями; чіхаються вони з болю у всякі місця, зпереду і з північної сторони та нічого собі, жаден ще не випав з воза. А скільки від таких доріг пішло до шпиталю на шлунок — ніхто не знає.

Ґенерал Склодковський їздив собі минулого року по Ліщині автом, мягоньким, варшавським автом, і доїхався до того, що треба було пів села зганяти на рятунок міністра. А пані Склодковська кріваввими сльозами, справжніми, французькими (бо вона француженка) сльозами обливала ліські дороги. Цього року зачав уряд будувати шлях від Устрик до Лютовиськ. Звісно, на кредит. По три місяці люди ждуть на мізерну виплату. Уряд навіть векслями не платить. І робітникам при дорозі і робітникам у державних лісах не платять. „Нас також обовязує залізне право конюктури. Продають собі „людкове" навіть худобу та безроги на кредит, чомуж ми, уряд, не маємо на кредит будувати доріг, рубати лісів на кресах, взагалі вести деревний польський промисл кредитом"?

Дивуєшся, з чого живуть ті Лютовиська, чи як нарід каже Літовищі? Купець на купцеві сидить там і купцем поганяє. Звісно, мойсейового інтернаціоналу купці. Селяни дооколичних сіл помітно збідніли. Нема розмаху в коршмі, ні на торговиці, навіть — кажуть адвокати — в суді лишень третина давніх справ. Колись Літовищі були славні на всю Галичину, на Словінщину та на добрий кусок Мадярщини. Були славні своїми торгами на воли. І тепер є воли, та їх менше. Та ще за пару волів було колись 5000 банок, то є менш-більш кожного року приходило до ґаздівства з самих волів до 200 долярів.

Тепер пасовиська в руках не наших хліборобів і випасати воли трудніше, а зрештою всіма заволоділа мода держати коні. Є ще й поросята, та ціна їх така, як захоче монополіст ринку. А все-ж при всій скруті серед селян, купці в місті живуть, декотрі небідні, богато скуповує землю під ріжними фірмами. Сильне племя отті наші Лейби, Гершки та Хаїми! З наших установ у Літовищах є читальня „Просвіти" та невеличка кооператива. Перед двома літами думалося про захоронку, та годі зібрати фонди на удержання сестриць, хоч як їх тут треба. Був оснований д-ром Пацлавським „Луг", та влада розвязала, доглянувши бистрим оком, що вже в перших місяцях заснування Лугу нема знаряддя до гашення вогню, а луговики вже вправляються в гашенні пожежі. Рішили, що така наука не буде доцільною і певне лише тому розвязали Луг. Бо око влади в Літовищах незвичайно бистре. Хоч я приїхав до містечка в пору дощеву і висів на другім кінці Літовищ, то командант місцевої поліції по пяти хвилинах вже зложив мені візиту і попрохав точної леґітимації. Здивувався, що я особа, так би сказати, урядова, зараз возом не заїхав до нього і не просив позволення віхати до містечка та побути там 12 годин. Дав до пізнання пан комендант, що цього вимагає і на будуче не стерпить моєї байдужности супроти його становища. Так було колись давно-давнісінько, „як ще татари їздили собі по ліській землі".

Сплюнув я на такі порядки та якось дістався до Балигорода. Гарна там околиця. Широка долина у вінку горбів. Бідне містечко. Доволі чисте, хоч тільки природа старається за чистоту. Навіть синаґоґа побілена. Зараз у ринку великий будинок — бовдур. Це будинок Українського Народнього Дому. Може й 300-літня коршма, куплена ще за Австрії, завдяки заходам священиків та місцевих суддів-українців. Тепер у цьому будинку з фронту дві приватні жидівські крамниці, а з боку торгівля Народнього Дому в Балигороді. Тут знайомлюся з п. Антонишаком, управителем Торговлі і разом з тим — довідуюся — в одній особі директором на місце трьох директорів. З цілої постаті п. Антонишака і з очей його бє якась прихильність для людського роду та вроджена інтелігенція. Був булавним при всяких арміях і повернув з еміґрації з Чехії. Взявся на селі (в Липю) до кооперації. Вів кооперативу так, як було писано в підручниках і в інстукціях РСУК. Не давав на борг ні сотика. Бунтувалися селяни. „Кооператива наша, а якийсь зайда навіть поборгувати не хоче" — казали. Не дався переконати, бо так написано, тай годі. Тепер, коли РСУК. взяв п. Антонишака до Балигороду, нераз приходили листи, щоби п. Антонишак вернув до Липя. Бо Липя розумне село і скоро побачило, що кооперативу найкраще вести без боргу. Місцевого знасилують і таки дасть на кредит, а як чужий опреться, а місцеві розумніші його піддержуть, тоді буде кооператива мати доволі товару тай все буде купувати за готівку. І не буде тоді кооператива фактичною власністю кредиторів та вірителів, як це є найчастіше, коли роздає товар в борг.

Перед війною вів Народний Дім у Балигороді тільки кредитові операції. По війні до 1928 р. не мав жадної діяльности, а від 1. січня 1929 р. веде кооперативну торговлю мішаних товарів. Минулого року мала кооператива поверх 40.000 торгу, а в цім році є вже за пів рік 32.000. Якийсь такий чоловічок, той п. Антонишак, що вміє притягнути консументів до склепу, навіть і не даючи на борг. Якби таких більше?!

Я скоро скінчив свої поїздки в Ліщині. Набрав переконання, що там дещо робиться доброго, дещо вийде невдачно, головно через тяжкі обставини між темними з найтемніших. Треба би, щоби посли туди поїхали. Правда кілька разів їздив посол Тершаковець та треба більше поїздок. Бо коло Ліска є ще доволі вірних русскій ідеї священиків і вони орієнтують своїх парохіян на безглуздя царизму і „єдиної, неділимої, аж поза Ліско". І свою установу в самім Ліску мають ті „твйорді". Це кооперативна „Нива". Має власний дім і зручного пропаґатора п. К... Де треба, він виступає, як сельроб, щоби несвідомих змилити, навіть ніби й не аґітує пристрасно проти РСУК, деколи селянам каже, що він вже порозумівся з РСУК і вони також мають лишитись при РРС., бо зате український Союз дістане деінде: одним словом, господин К... живе собі всякими русскими фокусами і то всіма: від сельробівства почавши, аж до православія.

(Продовження буде.)

кувавши його абсолютистичним методам правління.

Польські самоуправні політики думають **урядовими руками** розбудувати господарське життя, зводячи самоврядування до **виконавчих органів**, що мають лише апробувати вибранців старость, укладати бюджети, які їм підсунуть, і стягати з селян гроші, які на них наложать.

Характеристичною рисою волинського самоврядування є віра, що господарським життям повинні й можуть кермувати лише урядовці.

Російські земства, які давали хліборобам агрономів, расову худобу, зерно, погної, машини й т. д., все-ж не могли дати хліборобському станові того, що є „єдинє на потребу".

Після війни і революції від земства залишилося пусте місце, і то саме тому, що все, що мали від нього рільники, приходило до них ззовні, без їхньої самодіяльности, без хліборобських організацій. **Тому від земств не залишилося нічого в психіці селянина-рільника. Він був призначений до пасивного приймання того, що давали йому верхи, і не виробив у собі здібности до самодіяльности й саморятунку, ініціятиви й духа організованности.**

Цього духа організованої самодіяльности й самопомочі так само вбиває і нинішне самоврядування. „Сільський Господар", кооперація, власні щадничо-позичкові каси й всякі інші прояви хліборобської самодіяльности паралізуються як не адміністраційними перепонами, то такими псевдо-хліборобськими й псевдо-кооперативними організаціями, як ріжні „кулка рільничі", „кулка млодзежи вейскей", „Каси Стефчика", комунальні й т. д.

Таке ведення самоуправної справи, як показала практика навіть дуже добрих земств, виробляє в хліборобськім стані лише **пасивність і нездібність до самопомочі та рятування себе від господарської кризи.** Сьогодняшня кріза буде тривати й зростати до того часу, поки хліборобський стан не одержить можливости виявити максімум своєї активности й орґанізованности, щоби довести до рівноваги між містом і селом.

Польські самоуправні економісти роблять усе навпаки. Вони, як сказано вище, хочуть **самі**, за допомогою власних організацій врятувати селянство від кризи й дати йому добробут. Тимчасом не тільки бідна Польща, але й значно сильніші в господарському відношенні держави не в силі усунути господарської кризи урядовими руками. Тому-то ці сильні західні держави й дають таке широке місце для ініціятиви й самодіяльности господарських мас.

Самоврядування, щоб не погіршувати справи, повинно зріктися божевільної думки, що воно може усунути хліборобську крізу **при пасивній поведінці хліборобів.** Повинно обмежитися функціями ширшого характеру, як будова доріг, шкільних будинків, народнім здоровлям і т. д. На господарському ґрунті повинно звести свою роботу до викликання самодіяльности рільничого стану й уділювання йому в особі його дійсних (а не фальшивих) організацій матеріяльних засобів.

Така господарка замісць тисячів паперових „діячів", що сидять за столиками в самоуправних установах, притягла би до праці в сотні раз більше ідейних і безплатних працьовників, обраних самими масами до своїх хліборобських організацій.

Хліборобська кріза дійшла вже до того розміру, що її усунути можуть лише самі хлібороби напруженням всієї своєї збірної енергії. Таке самоврядування, як на Волині, лише збільшує цю крізу, викликаючи одночасно в населенні зневіру й вбивчу апатію. Ми не можемо на це дивитися спокійно і повинні голосно крикнути:

— Розвяжіть руки хліборобам і дайте їм самим рятуватися від загибелі.

В. Островський.

Документи часу.

З „листів до редакції" „Львовского Курера Поранного".

У сьогоднішному числі „Л. К. П." з дня 24. 8. п. н. „Після гайдамацьких злочинів" находимо низку цитатів із правдивих чи фіктивних „листів до редакції" того часопису: Число було нескonфіскoване. Передруковуємо деякі уривки без жадних коментарів, як документи часу:

„У. В. О. — пише мешканець малого місточка — палить польські маєтки, польські двори, нищить усе, що польське, сіє вбивства і пожарища. Супроти цього мусить бути відрух цілої нашої суспільности. *За один польський дім, 100 гайдамацьких домів* повинно згоріти в містах чи селах. Гайдамаків треба прати, бо чи ви є боягузами, ви оборонці Львова і Східної Малопольщі? Негайно муситься творити самооборона, а не чекати на владу, бо справа пекуча! Не чекати, нехай спаленіють ті, що у виборах обєднувались із УНДО-м.

В такім тоні пише народний вчитель: „Розпука і гнів огортають кожного поляка, як щоденно довідуємося, що з димом іде цілорічна праця польського рільника, підпалена наймитами Берліна. Ми поляки не можемо далі приглядатись цьому спокійно. Твердження, що це тільки горстка зависнених типів в У. В. О. винувата є хибне. *Ціле руське населення є винувате і воно повинно нести консеквенції цього.* Як не зуміє чи не хоче вплинути на своїх „героїв", то повинне за них відповідати — насильство треба відперти насильством".

В тій самій справі пише якийсь рільник зпід Тернополя: „Спалити за одну польську хату десять руських, особливо тих, що належать до проводирів, не зашкодить, бо вони мають респект тільки перед пистуком, а передусім нічого з них не купувати. Не приймати гайдамаків до польських державних інституцій, не давати українським фірмам праці".

Дуже гостро пише один дотелер цілком спокійний і зрівноважений громадський діяч зпід Тернополя:

„Навкруги горять плоди цілорічної праці поляків, банда опришків з У. В. О. вбиває безкарно польського поліцианта, а ми сидимо безчинно із заложеними руками. Останній час уже схаменутись і забратись до самооборони і то самооборони в офензивнім характері. Треба явно і різко сказати українським молойцям, що за кожний спалений польський фільварок підуть з димом три руські приходства і три руські „Просвіти". Око за око, зуб за зуб", це девіза, яка повинна бути нашим дороговказом, бо інакше згинемо. Кожну стирту збіжа, спалену українцями нехай українське населення зверне їм натура, а пожежі припиняться. На терор мусимо відповісти ще гострішим терором, раз нарешті гайдамаки мусять почути силу твердої польської руки".

Поміщуючи ці „листи", редакція „Л. К. П." додає від себе: „А що буде, як ці всі не обмежуться тільки до писання?"

Про ревізію кордонів.

АТЕ. Берлін. Провідник центрума посол Каес промовляючи на зборах у Вроцлаві заявив: „Ми знаємо добре, які важкі втрати принесло нам теперішне визначення східних кордонів Німеччини. До зміни тих кордонів не приведе одначе фронтовий наступ, тільки шлях терпеливости. Лише синтеза справедливих ідеалів і твердої дійсности доведе нас до цілі. Податкова і фінансова реформа, скасування пляну Юнґа і ревізія мирових договорів, все це є завдання для кождого німця сами собою зрозумілі".

МИХАЙЛО ОСТРОВЕРХА.

У просторах сонця та моря.

(Докінчення.)

Блаженні хвилини. — Міжнародня малярська виставка. — Радянське мистецтво і наша роля в ньому.

До Венеції. В поїзді знайомитесь із чудовою венеціянкою, якій — як поклонник краси — звертаєте увагу, щоб не морщила чола, бо це велика дисгармонія з її красою. Щаслива — сміється!

У Венеції! Тепер літом у ці теплі ночі, як хвилі на Канале Ґранде ритмічно похлюпують об боки ґондоль, де сидять замріяні в щасті пари, цілі родини чужі чи тутешні, мовчки чи співаючи: у цю пору не бачите тут нічого жахливого, що заносилоб сьогодняшньою европейською крізою. Не переборщую: тут супокій і щастя. Будьте щирі, тіштесь життям, радійте чужим щастям, свій смуток забудьте й так найдете силу, снагу до щоденщини: там щастя, де ми є! На теж ми живі і рухливі.

Дванацята година ночі. На дзвіниці Марка завія північчю витрає і звуки гармонійно коливаються на відблесках хвиль лягуни, звідки подихає вітер і ховається у мережки базиліки Марка...

І знову на пляжі Лідо. Вона ще більше міжнародня ніж інші. Дещо елеґантніша, гамірніша. І тому Ріміні, Річчіоне кращі своїм супокоєм, статочністю, простішою елеґанцією. Тут на Лідо занадто кипуче темпо життя. Хвилинами вам видається, що ви находитесь в одному крузі Дантівського пекла. Біґають, горлають, ганяють, регочуться, в піску качаються. Оттак забувається сумне вчора.

А хмари пропливають і що хвилини вкривають море сафіром то шмараґдом — сонце й тінь хмар.

Хвилі наче баскі білогриві граються. Море шумить-шумить і до берега тужить. Химерна природа!

У Венеції ходите, оглядаєте ті памятки, яких іще ви не бачили, чи які ви вже бачили, але вони полишили по собі у вас незатертий образ живих вражінь. Оцеж ідете до церкви Деі Фрарі. Тут іще раз оглянути твір Тіціяна — Успення Богородиці — в якому він уперше позбувається впливу Джіорджіоне і стає уже собою — Тіціяном. А там Мадонна Івана Беллінї. Цей архитвір цього артиста супокійного, зрівноваженого, одинокого у Венеції, що глядів у досконалу красу через призму релігії. Це гимн двох культур венецийсько-візантійської. Гляньте: ця Мадонна живе, дихає: вона промовляє усміхом, поезією ваших юних літ і вашим майбутнім!

Останнього дня йдете оглянути европейську виставку модерного малярства, що є тепер у Венеції, у публичному городі. Беруть участь: Анґлія, Бельґія, Голяндія, Еспанія, Злучені Держави, Італія, Німеччина, С. Р. С. Р., Угорщина, Франція, Чехословаччина. Кожна держава має свій окремий павільон.

Добра нагода рівночасно порівняти модерне малярство країв Европи — і другого континенту — що ведуть тепер у мистецтві перед. Перше, що зауважуєте, то дальша чи ближча спорідненість між усіми державами у цій галузі мистецтва.

Найбільшим несупокоєм у сучасному малярстві на перше місце вибивається Італія. Бачаться напрямки: сутонаціонального характеру, в якому є зарив, оптимізм, віра в творчу силу італійської культури — духової і матеріяльної — і віра в перемогу. Цей опирається головно на свому рідному ґрунті. Є напрямок другий, що незадоволений першим і шукає сили, розмаху в школах малярства сучасної Европи на те, щоби по якомусь часі шукання повертати — скажемо так — до італійськости. В італійців — це не першина. У вісімсоті роки, як французькі малярі Коро і Деґа „з побожністю подорожували по Італії, щоби при помочі старих маестрів найти самих себе й іти далі вперед, то італійці їхали в Париж студіювати Коро і Деґа"*).

Є тут одна велика саля образів А. Модільяні, артист, що замолоду вмер у 1920 р. у Парижі. Він тут займає перше й найпочесніше місце. Про нього треба буде дещо більше сказати іншим разом.

Зате найбільше зрівноваженою є Анґлія. Супокійна, холодна. Є тут напрямки того анґлійського прерафаелізму з натяком сучасного кубізму. Злучені Держави держаться нашого европейського темпа. Німеччина крізь питомий її романтизм, крізь фільософію в модерному малярстві доходить до сили, оспівуючи матеріяльну культуру модерної людини. Франція веде тут перед у шуканні нових шляхів. І — потому що тут є — хоч іде вона своїми шляхами французької техніки, справности, розпещености колірів, вона єднає красу й інтелект, який — усе таки — перевищає. Не бракує у неї мотивів — наче відгомін музики К. Дебюсі. Бельґія — неначе помостом стоїть між Францією та Голяндією й тендітністю зближається до другої, в якої бачите традиції старої славної флямандської школи. Еспанія з усіх найбільше й найвірніше держиться минувшини. Її досі артисти залюблені в аскетичні зяви людського життя. В портретистичному малярстві бачите вплив іще школи Рібери. Мадярщина — тут схрещуються отакі напрямки: школи французька, італійська — тут кольорит і прерафаелізм що в европейському мистецтві знову тепер увійшов у моду — німецька та народня з буйною, дикою, сильною душею, якої представником є К. Котас.

Чехословаччина — як у своєму державному житті, так і в мистецтві йде шпарким, обдуманим кроком, декуди придержуючись народніх мотивів. У перевазі — вплив французької школи.

На загал треба сказати, що кожда держава йде своїм самостійним шляхом, не покидаючи своїх традицій. Це головно завважується в малярстві держав зі старою культурою минувшини. Одначе все більше й більше помічається зближення в европейськім мистецтві між собою, яке вливається в одно річище — всеж таки осібними річками.

Весь осуд сказаний на підставі баченої виставки образів модерного малярства у Венеції.

На сам кінець ідете оглянути образи сучасної Росії. Нарочито ідете під сам кінець: щоби на тлі всего баченого малярства Европи, побачити сучасне малярство нового революційно-творчого духа радянського краю. І, розуміється, розчаровуєтесь: бачите прегарні твори, в яких ні сліду ні пятилітки, ні надекспериментів над артистичною ментальністю мистців революційного світу. Прямо бачиться тісний звязок із Европою чи зі своїм рідним і богатим загумінком.

При самому вході впадає вам в очі ліриказнаного нам Кассіяна. В українському стилі тевдітно видержані дереворити Івана Падалки, С. Нелепинської-Бойчукової — її прегарні „Женці", — А. Кравченка, О. Довгаля. І. Падалка навіть у сюжеті червоно-революційному — я назвав би „Смерть командира" — не позбувсь українськи

*) „La pitture italiana dell' Ottocento" Ugo Ojetti.

Православні справи.

Виборча ординація і склад першого Собору Православної Церкви в Польщі.

З уваги на недалекий вже речинець поновлення праць передвиборчого зібрання набирає актуальности справа виборів і склад будучого Генерального Собору Православної Церкви в Польщі. Свого часу ми подали були вістку, що Св. Синод у дні 31. травня ц. р. ухвалив відповідну виборчу ординацію, а в дні 27. червня ц. р. затвердив її міністр освіти. Ця ординація не була досі опублікована і щойно тепер митрполит Діонизій оголосив її в повному тексті. Подаємо з неї найсутніші місця.

В загальних приписах подано, що митрополит православної церкви в Польщі, епископи дієцезіяльні (епархіяльні) і вікарії є членами Собору з уряду. У склад Собору входять з виборів представники духовенства і вірних у відношенні 2:3, себто на двох духовних трьох вірних. Ніхто не може мати у виборах більше як один голос і кожний може брати участь тільки в одному парохіяльному зібранні. Голосує кожний тільки особисто. Голосування через повновласника є недопустиме. На деканальних і дієцезіяльних (епархіяльних) зібраннях члени духовенства і вірні вибирають в окремих куріях, при чому до духовної курії, крім протоєреїв і священиків, належать також діякони і псаломщики. Вибори є тристепенні і відбуваються в зібраннях парохіяльних, деканальних і дієцезіяльних (епархіяльних). Виборчі зібрання відбуваються в речинцях, устійнених Св. Синодом з порозумінні і за згодою міністерства освіти.

Щодо виборів у парохіяльних зібраннях, то виб. ординація каже, що парох має повідомити парохіян про час і місце зібрання для переведення вибору правиборців до зібрання деканального. Коли парохія висилає на зібрання деканату тільки одного члена духовенства, то вибирає теж тільки одного представника вірних. Виборче зібрання відбувається в церкві, а беруть у ньому участь парохіяни, що скінчили 25-ий рік життя без уваги на пол, оскільки живуть в дотичній парохії від року і відбули в ній останню великодню сповідь. Вибраними можуть бути такі православні вірні, що скінчили 30-ий рік життя і є знані у своїй парохії з побожности і привязання до православної церкви. Вибраними є ті особи, що дістали на зібранні абсолютну більшість голосів. Голосування відбувається тайно або явно (тайне на домагання 1/3 учасників). Оскільки перше і друге голосування не дасть висліду, вибраними в третьому голосуванні є ті особи, що дістануть найбільше голосів. Правиборці, вибрані на парохіяльних виборчих зібраннях, дістають посвідку про доконаний вибір з підписом провідника зібрання і секретаря та з парохіяльною печаткою для предложення їх на деканальному виборчому зібранні.

Деканальні виборчі зібрання відбуваються в означеному деканом дні також у церкві після богослуження. Таке зібрання вибирає трьох асесорів і двох секретарів, зберігаючи відношення: один духовний асесор і двох світських, 1 духовний секретар і 1 світський. Деканальне виборче зібрання вибирає зпоміж себе до дієцезіяльного зібрання в тайному голосуванні: духовенство — 2 членів і вірні — 3 членів. У деканальному виборчому зібранні беруть участь духовники всіх парохій, положені в деканальній виборчій окрузі, а також вірні, вибрані на парохіяльних виборчих зібраннях тієї округи. Про переведення виборів списується акт у двох примірниках, який підписують провідник і секретар і на який прибивається деканальна печатка. Декан негайно один примірник пересилає дієцезіяльному епископові, а другий лишається в деканальній канцелярії. Вибрані на деканальному зібранні особи дістають посвідку про доконаний вибір, подібно як правиборці, вибрані на зібраннях парохіяльних.

Вибори на дієцезіяльному (епархіяльному) виборчому зібранні відбуваються в речинці, після богослуження в катедральній церкві, під проводом дієцезіяльного епископа, або — в разі його відсутности — під проводом духовної особи, визначеної епископом. Зібрання вибирає 5 асесорів (двох духовних і трьох світських) і 2 секретарів: 1 духовного й 1 світського. Зібрання вибирає зпоміж себе тайним голосуванням членів Собору: від варшавсько-холмської дієцезії 10 (4 духовних і 6 світських), від волинської дієцезії 37 (15 духовних і 22 світських), від виленської дієцезії 15 (6 духовних і 9 світських), від дієцезії гродненської 20 (8 духовних і 12 світських), від дієцезії поліської 30 (12 духовних і 18 світських). Про переведення вибору списується акт у двох примірниках, як і при виборах деканальних. Вибрані на дієцезіяльному зібранні дістають посвідку свого вибору, з якою зявляються на Соборі.

Зі спеціяльних приписів слід відмітити, що мужеські й жіночі монастирі з поручення вищої церковної влади вибирають двох членів Собору: одного від мужеських і жіночих монастирів, а одного від Почаївської Лаври. Дієцезіяльні місіонарі вибирають теж двох членів Собору: одного духовного й одного світського. Членом Собору, що репрезентує з уряду військове духовенство, є його пресвитер. Ректори духовних семинарій у Кременці й у Вильні є теж членами Собору з уряду. Колегія професорів православного факультету при варшавському університеті вибирає зпоміж себе двох членів Собору. У склад Собору входять представники польського уряду, які мають право забирати на Соборі слово в кожній хвилі, складати заяви, внески і т. д. В засіданнях Собору беруть участь, але тільки з дорадчим голосом, секретар і правний дорадник синодальної канцелярії.

При кінці слід відмітити, що дієцезіяльні вибори включно з виборами деканальними і парохіяльними може уневажнити митрополит на основі ухвали Синоду, але в порозумінні з міністерством освіти.

Виконавчі приписи до цієї виборчої ординації видасть митрополит у порозумінні з міністром освіти.

За оборону православних церков.

Волинський Епархіяльний Комітет оборони права православної церкви на церковне майно з осідком в Кременці видав відозву до православного населення, в якій говорить про намагання відібрати православним понад 700 церков і про судові процеси у звязку з цією справою, яких на одній тільки Волині є 115. Аби могти захистити права православної церкви на ці церкви. Комітет збирає всі потрібні історичні матеріяли й документи, які просить надсилати на адресу: Кремянець, Богоявленський монастир, епископові Симонові. На туж адресу слід висилати також грошеві жертви, потрібні на оборону загрожених православних церков. Комітет вірить, що всі православні, розуміючи велику небезпеку, яка грозить їх святиням, в тому числії й Почаївській Лаврі, обєднаються і скупчаться біля нього та не пожалують своєї праці й матеріяльних жертв на оборону святої справи.

Справа Вильна.

АТЕ. Женева. В політичних колах Союза Народів предбачують, що справа польсько-литовського конфлікту буде розглянена по закінченні сесії Союза Народів. Справу цю відложено, щоби залишити час на приватні переговори в цій справі. Наради Союза Народів розпічнуться 8. вересня ц. р.

Троцький про Агабекова.

У „Бюлетені Опозиції" який видають троцькісти у Парижі, Троцький містить статтю про Агабекова, б. комуніста, який перейшов у табор еміграції. Між іншим Троцький пише: „Радість білих не є безпідставна. В табор контрреволюції перейшов дуже відповідальний діяч Д. П. У. Він виготовляє твір, у якому розкриє тайни Д. П. У. на сході. Агабеков, це людина вихована по лінії своєї професії і по лінії партійної ідеольогії. Такі експерти сталінізму як Менжинський, Ягодь і Трилліссер не найшли в особі Агабекова ні одного пятна. Після авторитетної провірки його вислали до Константинополя, щоби замінити Блюмкіна, якого перед тим Сталін казав розстріляти. Але вірний і правовірний приклонник політики Сталіна покинув цього Сталіна і перейшов у табор, який бореться з ним".

—o—

З карної вязниці в Равічі.

Дня 20. 8. 1930. відвідав *посол д-р В. Загайкевич*, адвокат з Перемишля, при нагоді побачення з одним клієнтом в карнім заведенню в Равічі (коло Познаня) перебуваючих там українських політичних вязнів.

Равіч — це мале, нічим незамітне містечко, на самій границі, на полудне від Познаня. Вязниця — це неначе окреме містечко. Велика, щільно високим муром обведена площа, а у ній кільканацять ще німцями побудованих будівель, які творять модерну вязницю; понад комплекс будинків вистає копула костела, який служить релігійним потребам вязнів. Окремі будинки призначені на дві школи вязниці, друкарню, яка виіновує ціле судівництво в Польщі у всякі судові друки, шпиталь, у якому находять поміщення вязні з цілої апеляційної округи, т. зв. окружний шпиталь. Окремо стоять відповідні забудування господарські, будинок з бюрами управи та відокремлені величезні три будівлі з вязнями. Число вязнів виносить тепер 621. Вязниця побудована на 700 вязнів. Система вязниці в Равічі: одиночні келії з вимком двох більших спільних кімнат. Всюди чистота і порядок. Поведінка з вязнями доволі людяна. Переступаючого тюремні залізні брами, вдаряють в очі великі прегарні квітники, діло рук українських політичних вязнів.

В присутності вязничної сторожі розмовляв д-р Загайкевич з деякими вязнями, між якими є і такі, що сидять ще за події з часів українсько-польської війни з 1918 р. Оцією дорогою передає д-р Загайкевич від вязнів привіт їх родинам.

Заграва пожеж.

В суботу 23. серпня в 10. год. вечором ц. р. згоріла стирта вівса в с. Данильцях, пов. Рогатин, власности Ф. Бесядецького. Шкода виносить 5.000 зол. Поліція арештувала трьох хлопців, а з них підозріває у підпаленню стирти. Знова в Заріччу пов. Богородчани згорів у неділю біля 3. год. вранці тартак Маєра Галлера. Шкода виносить біля 260.000 зол. Причиною пожежі необережність з вогнем. — В пятницю 22. серпня згоріли в Макарові стирти пшениці фільварку Станислава Пельца. Шкода виносить 20.000 зол. Польська преса впевняє свою суспільність, що це підпалили члени УВО.

Новий староста ґродський у Львові.

З Варшави надійшли вістки, що на становище ґродського старости у Львові покликано заст. коміс. Ст. Ґалляса, дотепер воєвідського інспект. безпеченства в Люблині, після відкликання ґродського старости А. Кльоца. Номінація п. Ґалляса буде підписана у понеділок або вівторок 26. серпня ц. р.

—o—

мотивів і заквітчав ними, наче повною, богатою мельодією, чужий нам духово зміст сюжету.

А далі — портретист А. Петрицький, що в портреті перевищає мистців еспанських, що держаться старої школи, німецьких, що в модерному портретуванні ґублять вираз лінії. Ті великі чотири портрети А. Петрицького це ярка артистична індивідуальність, певність, розмах і рішучість.

О. Довгаля — у його „Вуглекопах" — його могутністю і силою вискаву можна порівняти до славного і знаного тепер в Італії маляря Сантаґата, який оспівує силу й зрив сучасної Італії.

З москалів найзамітніші І. Чатніков, від якого несе холодом і суворістю сибірських степів. Богомазов, що бездушно ґрається колірами, як дорослий цяцькою. Є тут правдивіський російський романтизм із колірами й сюжетами, наче буржуйське коверзування.

Якже ви, оглянувши те все, спитаєте вашого знайомого маляря італійця — який це все малярство бере за „l' arte della Russia" як воно тут і виставлене — хто йому найбільше припав до вподоби й почуєте: подобались усі дереворити й А. Петрицький та О. Довгаль, тоді зрозумієте, що якби не участь наших українських, наддніпрянських артистів, то „l' arte della Russia" не стояла би на оцій виставці на тій висоті, на якій вона знаходиться. Тож і поясняєте йому, що оце є українське мистецтво; ведете до творів І. Падалки й показуєте напис: I. Padalka, Charkiw, Ucraina. Одинокий І. Падалка, що зважився на такий контрреволюційний крок! — Тоді ваш знайомий чужинець повертає і ще раз оглядає виставлені тут твори й починає розшолопувати чому А. Петрицький не є Богомазовим, а чому Чашников не є О. Довгалем.

І, цікаво знатиб, чи нашим братам, наддніпрянським мистцям, европейської міри так важко врешті зрозуміти, що приносячи своєю творчістю користь і славу чужій московській культурі, приносять нам, Україні, сором, нікчемність, малодушність, неславу?! Невже-ж ми мусимо наші найкращі сили завсіди віддавати Москві?

Де шляхотність людсько-національних почувань? Одинокого бракує: віри у свої сили, а далі: послідовности, зрозуміння й оцінення самих себе, рідної культури та нашої творчої, здорової сили!...

Несподівана димісія уряду полк. Славека.

В суботу, 23. серпня ц. р. в год. 12. в полудне вніс премієр Славек на авдієнції в президента Мосціцького прохання звільнити його зі становища голови Ради Міністрів. Президент згодився на прохання премієра Славека і тому запросив до себе марш. Пілсудського. Марш. Пілсудський прибув вже в год. 1. пополудні на замок до президента Мосціцького і тут відбулася довша нарада між президентом, марш. Пілсудським і прем. Славеком. Негайно після цеї наради скликав премієр Славек на год. 5.30 засідання Ради Кабінету, яка ріжниться тим від Ради Міністрів, що в ній беруть участь лише самі міністри, а нарад не протоколується. Вже в год. 5.10 пополудні приїхав до президії Ради Міністрів марш. Пілсудський і за хвилину почалося засідання Ради Кабінету, що тягнулося цілу годину. Після засідання конферували марш. Пілсудський з прем. Славеком, мін. Матушевським і шефом кабінету мін. військових справ підполк. Беком. Вечором у год. 7.30 відїхав марш. Пілсудський до Бельведеру, а прем. Славек поїхав на Замок і зголосив през. Мосціцькому димісію цілого кабінету. Президент димісію приняв і поручив прем. Славекови разом з міністрами полагоджувати державні справи аж до утворення нового уряду. Номінація нового уряду з прем. Пілсудським на чолі і віцепремієром підполк. Беком, як міністром без теки наступить мабуть у понеділок 25. серпня ц. р.

Димісія уряду Валеріяна Славека була дійсно несподіванкою навіть для міністрів з його уряду. Комунікат президії Ради Міністрів подає як причину зголошення димісії прем. Славека втомлення працею без відпочинку і виконування підряд двох функцій, а саме шефа уряду та голови Безпартійного Бльоку.

Маршалок Пілсудський творить уряд.

Цивільна канцелярія президента сповіщає, що през. Мосціцький запропонував марш. Пілсудському утворення уряду. Марш. Пілсудський згодився станути на чолі уряду кажучи, що конкретну відповідь президентові дасть у понеділок. Далі заявив марш. Пілсудський, що годиться з мотивами димісії підпол. Славека, а вже найбільше подобається йому це, що підпол. Славек не хоче бути „Медхен фір аллес“. Сам марш. Пілсудський теж не може бути „Медхен фір аллес“ і тому застановиться над системою праці в міністрами, яких не бажає заміновати іншими, а спеціяльно мін. скарбу так, *щоби міг улекшити собі працю як шеф уряду*“.

Полк. Коц львівським воєводою?

Польська преса повідомляє, що в суботу 23. серпня ц. р. запропоновано вже офіціяльно полк. Коцові обняти становище львівського воєводи. Рішення в цій справі сподіються у понеділок або вівторок.

Зі спортового життя.

УКРАЇНА — ПОГОНЬ (Стрий) 1 : 2 (1:1).

Як це було до предбачення, Україна і цим разом оставила в стрийській „Барцельоні“ два пункти за мистецтво А кляси. Погонь грала дуже гостро і брутально, тероризуючи грачів України, які дбали більше про цілість своїх ніг, як про голі. На загал гра з обох сторін на дуже низькому рівні. В Україні кілька світлих моментів мала двійка Кобаяр-Підліссецький, а голь стріленяй Кобаяром у 26. мін. був свого роду „майстерштиком“. Голі для Погоні впали у 30 і 50 мінутах гри з підбрамкового замішання, з того другий не без вини Новицького, який після довшої перерви виступив на воротах. В Україні найліпша ще оборона, поміч слаба, так само ліва сторона напасу Магоцький, Петрів, Воробець не дописала, давши цілком стероризуватися противникові.

Суддя п. Курцвайль щойно в другій половині взявся енергійніше до грачів Погоні і виключив одного з них з гриша. Публики около 1.500.

ЛІҐОВІ ЗМАГАННЯ.

Краків. Краковія — Варта 1:4.
Краків. Гарбарня — Л. Т. С. Ґ. 4:1 (0:0).
Варшава. Варшавянка — Л. К. С. 1:4 (0:2)
Варшава. Леґія — Чорні 1:1 (0:1).

А-КЛЯСОВІ ЗМАГАННЯ.

Львів. Польонія — Погонь І Б 3:3 (1:1).
Львів. Лехія — Ревера 4:2 (4:0).
Ряшів. Ресовия — Яніна 3:0 (2:0).

ТОВАРИСЬКІ ЗМАГАННЯ.

Погонь — Гасмонея 6:1 (4:0).

Нові арештування.

Поліція в Глібовичах к. Вібрки арештувала в суботу 23. серпня ц. р. Володимира та Івана Габрусевичів, студентів університету, які приїхали до Глібович. „Слово Польске“ впевняє своїх читачів, що це члени УВО, бо переведена ревізія в їх помешканні мала дати нібито багато обтяжуючого матеріялу в руки поліції на нібито ствердила їх участь у виконуванні ріжних злочинів УВО.

В селі Вишові пов. Сокаль арештувала поліція Володимира Савчука, Мандюка, Пуру і Сафіяна під замітом — як пише польська преса — підпалення стодоли зі збіжжам на фільварку Юліяна гр. Тарновського в Вишові. „Слово Польске“ інформує своїх читачів, що арештовані хлопці Пура і Сафіян є пластунами.

НОВИНКИ

— Конфіската „Діла“. Попереднє число „Діла“ (187) підпало конфіскаті за передову статтю, в якій обговорено теперішні настрої серед польського громадянства у Східній Галичині, зокрема у Львові, з наведенням цитатів з польської преси і деяких фактів. Конфіската ця ставить нас у дуже прикре положення, бо виходить, що одинокий український щоденник не може писати про найбільш актуальні й болючі справи нашого життя. Це 9-та з черги конфіската нашого органу в цьому році.

— Ревізії й арештування в Городенці. У звязку з підпалом стирт п. Любомірського в Городенці, дня 20. серпня ц. р. перевела поліція цілий ряд ревізій та арештувань — головно серед молоді. І так: переведено ревізію й арештувано: Паничевського Корнила, служб. ПСК. та його брата Ярослава, Олейка Романа, Семенюка Степана, ґімн. учнів, Якова і Володимира Сілецьких, Бандурака Володимира 14-літнього пластуна, Перейму Степана студ. філ., Дорожинського Любомира студ. мед., Сербинського Романа, служб. філії „Просвіти“, де поліція сконфіскувала... тризуб, співаник „Сурма“, прив. кореспонденцію і один прим. амер. „Січи“, Ступара Івана, Березовського Івана, Голинського Михайла і Хамова Ярослава, ґімн. абсольвентів та цілий ряд пластунів-новиків. Арештованих придержано через кілька годин на поліції і по списанню протоколів випущено всіх — кромі Березовського — на волю. Рівнож переведено ревізію у прив. помешканню п. Угрина Миколи, дир. Української Пов. Каси, а Бабія Василя, практиканта ПСК. брали два рази на допити. Кромі того арештовано Юзькова Теодора з Поточиск, якого задержано на поліції.

— Зі стрийської тюрми. Пишуть нам: Після того, як зі стрийської слідчої вязниці випущено на волю п. Степана Охримовича і п. Петра Гречу, які просиділи у слідстві три з половиною місяця, у стрийській тюрмі залишилися ще: Юліян Гошовський і Володимира Середницька зі Стрия, Іван Бутковський зі Сколього, селянин Іван Ковальський з Стрілкова, пов. Стрий, селянин М. Шиян з Гошева та селянин Вас. Дубів з Поляниці, пов. Долина. Всі вони сидять під замітом приналежности до УВО чи пак нелегальної діяльности.

— Хто допоможе збігцеві з Рад. України? В нашій редакції явився учитель з Рад. України який більшовиками був засуджений „за контрреволюційну діяльність“ на 5 літ заслання. Йому вдалось втекти до Галичини, де він опинився без праці і засобів на прожиток. Примушений обставинами, згаданий еміґрант цею дорогою просить дати йому якунебудь працю і можливість прожитку. Він є фаху учитель серед. школи, готов приняти працю в крайньому разі навіть фізичну, очевидно тільки в цьому разі, коли б не найшлася яка праця ближча до його давньої професії, як робота в бюрі тощо. Хтоб мав яку небудь працю для цього збігця, може зголоситись на адресу адміністрації „Діла“ з дописком на коперті „для збігця“. Тому, що вище названий еміґрант опинився у Львові без мінімальних засобів до життя, ця справа не терпить зволікання. З відомих причин не подаємо його імени.

— З мухи роблять вола. Між стаціями Ворона й Отинія нерозважні пастухи накинули на залізничий шлях купку каміння, яку поїзд переїхав без найменшої шкоди, навіть не спинюючись. Сьогоднішня львівська преса знову бачить в цій дитячій забаві пастухів „замах УВО на поцьонг“ і представляє дуже яркими красками, як то: „Машиніст вже не встиг здержати льокомотиви і поїзд віхав цілою силою пари на каміння, відкидаючи їх на бік“ і як то поліція веде в цій справі енерґічне слідство.

— Крадуть навіть у церкві. У селі Рогожній в Яворівщині невисліджені досі злодії вкрали в церкві дві чаші, пушку із 58 зол. та інші дорогі речі. Загальна шкода виносить коло 800 золотих.

— За землю. У Мразниці коло Дрогобича Михайло Маців застрілив свого молодшого брата Олексу Маціва, а причиною братовбивства була суперечка за батьківську спадщину.

— Кара смерти. Апеляційний суд у Познані відкинув апеляцію Івана Грайка із Цотони, засудженого на кару смерти за вбивство своєї любовниці Анни Ціховичівної. Присуд затверджено і по переведенні формальностей Грайка повісять якщо президент не помилує його. Іван Грайко провинився тим, що свою вагітну наречену убив, порубав її тіло на шматки і вкинув до ріки. Все це вчинив тому, що вона мала стати матірю, а він не бажав собі цього.

— З життя закарпатських українців. Молодий поет Закарпатської України Василь Ґренджа-Донський видав великий твір прозою „На зустріч волі“. У Рахові „Січ“ улаштувала великий фестин, після якого студенти віограли пєсу „Нова генерація“ із життя закарпатської інтеліґенції. Читальня „Просвіта“ в Білках відсвяткувала десятиліття свого існування. На святі промовляв посол д-р Бращайко, учитель Тимканич і селянин Потушняк. Підчас свята москвофіли пробували викликати авантюру, але невдалось.

— Гайне-Медіна. У м. Лілль у Франції вмерло 5 осіб на недугу гайне-медіна. На одім передмістю Берліна на цю недугу вмерло двоє дітей. У Парижі лежить у лічницях 17 осіб хорих на гайне-медіну.

— Сліпа Теміда. При кінці світової війни французький воєнний суд засудив д-ра Карла Гартмана позаочно на кару смерти за шпіонаж і державну зраду. Гартман перебував у Каліфорнії і присуд не міг бути виконаний, доки він не поверне до Франції. Суд мав докази, що Гартман, дістаючи гроші від Німеччини зраджує тайни своєї вітчини і веде проти неї агітацію. Минулого місяця д-р Гартман, не знаючи нічого про присуд на кару смерти, вернув до рідного села в Альзації і його арештовано, щоби повісити. Але коли Гартман заявив, що він нічого не винен, суд розглянув справу щераз і виявилось, що злочини, приписувані д-рові Гартманові виконав цілком інший Гартман, не доктор, який і не думає вертати до Франції. Д-ра Гартмана реґабілітовано і цю реґабілітацію оголошено в пресі.

— Цікавий конгрес у Відні. **„Світова Ліґа для реформи сексуального життя“ влаштовує у вересні у Відні четвертий міжнародній конгрес, в якому візьмуть участь визначні знавці сексуальних справ, між ними запрошено до участи в конгресі Бернарда Шова, Марґерітта потім Зигмунта Фройда, Штайнаха, Гіршфельда, Вандервельда й інших. Головні рефе-**

(Продовження на 6 стор.)

Куток мови.

Вже від довшого часу авертались до нашої редакції з проханням завести на сторінках „Діла“ постійний „куток мови“. Щораз більше інтеліґентних одиниць починає цікавитися чистотою мови та силкується писати й говорити літературно. А одночасно мова нашої преси і наших книжкових видавництв аж кишить від неграмотних помилок.

Часопис, що має на меті стежити за політичними подіями, не всилі брати на себе завдання, яке належить (чи пак: повинно належати) до фільольоґічних журналів. Денник видається так хутко і праця в ньому йде таким прискореним темпом, що сам він менше, як інші, не має змоги оминати прикрих прогріхів. Само „Діло“ приносить щодня неодну друкарську, коректорську та редакційну помилку, або бодай розбіжність форм, що стоять поруч себе. На одну частину часопису редакція взагалі не має ніякого впливу, т. зв. останні вісти, що друкуються прихапцем уранці, затроюють щодня членам редакції неодну хвилину.

Та може саме тому, що сама наша редакція відчуває постійно ненормальність такого стану, ми маємо ще більший обовязок викорінювати серед громадянства помилки, з яких здаємо собі справу. Неодин фільольоґ і добрий знавець мови прийде нам із підмогою своїми замітками. Ми самі хочемо обмежитися до найзвичайніших, найбільше поширених помилок, починаючи від самого „Діла“, з якого будемо наводити приклади з останніх чисел.

Безпосередньою спонукою, щоби почати такий куток, стала нині передовиця в одній відомій українській ґазеті одного із наших відомих діячів і редактора, що підписав статтю повним іменем. У цій статті находимо такі дуже поширені в нас прикрі нелітературні форми: „всьо“ замість „все“, польонізми: „але натомість“, замість попросту: „зате“, „луна (значить у нас: відгомін) пожеж“, зам. „заграва пожеж“, „зглядно“, зам. себто, чи пак, „щувати“, зам. „цькувати“; „в рамени Т-ва“.... москалізм, „переслідує плян“, зам. прямує, має на меті, змагає... І це лише в одній невеличкій статейці!

рати будуть на тему сучасної кризи подружжя й упадку родинного життя.

— **Його королівська величність у купелевих штанцях.** У чеському кабареті в Празі „Ревія Арена" мали виставляти ревію п. з. „Його королівська величність у купелевих штанцях", в якій схоплено кілька гумористичних епізодів з життя короля Кароля XXIII Монтанського. Румунське посольство в Празі чомусь уроїло собі, що ця ревія то сатира на ніжні любовні пригоди теперішнього короля Румунії Карла і звернулась до дирекції театру з просьбою зняти цю штуку зі сцени. Дирекція театру згодилася опустити деякі місця ревії. Очевидно, ця штука хоч і написана начеб то про Карла XXIII Монтанського, то все ж в дійсности є сатирою на румунського короля.

— **Звироднілість.** Федько Бинсько, Андрій Кубашок і Дмитро Кубашок хоч мають тільки 16 до 18 літ, то їм забаглось попасти до вязниці. Тому вони всі три напали в лісі коло Заладави в Любачівщині на 15 літню Анну Мольницьку і збезчестили її. Цей жарт буде їх дорого коштувати, бо малолітних гільтаїв арештовано і вони стануть перед судом.

Дописи.

ЛІСЬКО. (Староство не признає рішення Найвищого Суду). Духовенство ліського повіту вислало до староства статистичні виказй за II. кв. 1930 р. в українській мові, на основі рішення Найвищого Суду з дня 24. травня 1930 р. ч. III к. 686/29. На це священики дістали на днях зі староства поручені письма такого змісту (дословний відпис): „Starostwo w Lisku. L. 10156/I/29. „Pilne-Termin" „R. S." Lisko, dnia 13. sierpnia 1930. Statystyka naturalnego ruchu ludności. Do Wielebn. gr. kat Urzędu parafjalnego — wszystkich w powiecie. Zwracam przedłożone tu wykazy A. B. C. z wezwaniem do bezwłocznego wypełnienia tychże w języku państwowym, gdyż wykazy te przeznaczone są dla władz centralnych i wmyśl obowiązujących przepisów muszą być przedłożone w języku państwowym. Zaznaczam przytem, że o ile w mowie będących wykazów nie otrzymam w terminie do dni 3-ch, będę niemile zmuszonym pociągnąć Wielebn. ks. proboszcza do odpowiedzialności, t. j. nałożyć grzywnę do 50 zł. i wysłać na jego koszt urzędnika celem sporządzenia tych wykazów na miejscu i dopilnować podpisu tych przez Wielebn. ks. proboszcza oraz zaopatrzenia w pieczęć parafjalną. — Starosta powiatowy: w. z. D-r Proń m. p." — Духовенство правдоподібно зверне викази однодушно з покликом на рішення Найвищого Суду, але і п. Пронь виконає мабуть свою погрозу, а може навіть і дасть повновласть свому урядовцеві, на випадок відмови підпису і печатки, відібрати метрикальні книги, бо й таким вже одному з наших священиків погрожував. — Вп. П. адвокатів, які вибороли в цій справі прихильне рішення Найвищого Суду, просимо дуже порадити нам публично в пресі, що маємо робити. — **Священик.**

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооператівам дня 24 п. м. масло експортове 4·50 зол.; десерове 4·40 зол.; літра молока 24 сотиків; літра сметани 1·30 зол.; копа яєць 6·20 зол.

Складайте жертви на оселю українських робітників пера в Яминім!

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:
Замкнений.

Малий Міський Театр:
Понеділок, год. 8. веч. „Чаруючий снерат", фарса В. Рапацького.

Кіна.

АПОЛЬО: Трубадури Ню-Йорку і звукові додатки.
КАСІНО: Пропавша жінка і вальс Штравсса.
КОЛЬОСЕИ: Нечинне.
КОПЕРНИК: Люди ночі і на вогнистім сковоні.
ЛЕВ: З причини відновлення салі й інсталяції звукового апарату кіно зачинене.
МАРУСЕНЬКА: Люди ночі і на вогнистім сковоні.
ОАЗА: Гробівець любови.
ПАЛЯС: Мучениця.
ПАН: Пристань мрій і роман з нейликом.
ПАСАЖ: Намисто Ґреннони і за весть жінки.
ПРОМІНЬ: З причини реконструкції замкнено.
СТИЛЕВЕ: Цілувати це не гріх і король шпади.
ФАТАМОРГАНА: Маски Ерівана Райнера і після сумерку ночі.
ХИМЕРА: Панна з обєктивом.
УТІХА: Дольорес дель Ріо „Золоте зелло і індійська кров".

Програма радіо.

Середа 27. VIII. 1930.

Варшава (1411,7) 12·10 Ґрамофонові плити. **Гельсінгфорс** (221,4) 20·00 Акордіонова орхестра. **Льондон** (356,3) 19·40 Концерт військової орхестри. **Берлін** (418) 16·30 Концерт. **Рим** (441) 13·30 Музика. **Прага** (487) 19·35 Орхестра. **Відень** (516,3) 20·05 Веселий вечір. **Будапешт** (550) 12·00 Радіокавртет. **Карків** (1304) 16·30 Концерт для дітей. **Ленінград** (1000) 15·00 Концерт.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Український Театр „Кооператива" у Львові. Український Театр ім. І. Тобілевича в Станиславові:
Краснице невідклично:
25. VIII. Понеділок — Троянда Стамбулу.
26. VIII. Вівторок — Ревія „Раз та добре".
27. VIII. Середа — „Ой не ходи Грицю".
28. VIII. Четвер — Циганка Аза.
29. VIII. Пятниця — Меді.
Переїздом вступить театр на дві вистави до Стрия. Про репертуар оголошено буде осібно.

В коедукаційній гімназії в Рогатині відбудуться додаткові вписи і вступні іспити до всіх клас 1. вересня. Дня 2. вересня Богослуження і початок шк. року. — **Управа.** 321 2—2

Додаткові вписи до Торговельної Школи вул. Корнактів 1. приймаються з днях 31. серпня і 1. вересня. Початок шк. р. 2 вересня 1930 в год. 9 рано. **Управа.** 302 2—3

Додаткові вступні іспити на курси I—IV Жіночої Семинарії Рідної Школи в Стрию (з правом прилюдности аж до відзнаку) відбудуться в днях 1. і 2. вересня н. р. 310 1—2

Доповнюючі вписи до 7-клясової всенародньої дівочої школи ім. Шевченка і до Захоронки на Стрийському передмісті відбудуться 29. 30. і 31. серпня і 1. вересня в домівці при вул. Мохнацького ч. 12 в годинах від 9—12 рано і від 3—6. пополудні. 327

Бурса ім. Івана Франка в Яворові прийме на повне утримання гімназійних учнів усіх клас за місячною оплатою 50 зол. до бурси ч. I. і учнів нижчих клас за оплатою 36 зол. місячно до бурси ч. II. Вписове до обох бурс 10 зол., річна оплата за інвентар у бурсі ч. I. — 20 зол., у бурсі ч. II. — 10 зол.
332 **Управа.**

Наукове Товариство ім. Шевченка стверджує, що вістка подана польським часописом „Ognisko" і повторена „Професійним Вістником", начеб Товариство задумувало піднаймити друкарню минається з правдою. Також неправдивою є вістка про неправильні відносини у переплетні Товариства, а управа переплетні не поносить зовсім вини за те, що частина робітників зайнятих від кількох літ у переплетні не хоче належати до професійної організації. — За Виділ: Д-р В. Левицький, в. р. заступник голови, Д-р Роман Цегельський в. р., секретар. 338 1—1

Обі львівські драматичні сцени — театри — Малий і „Rozmaitości" починають сезон під дирекцією п. п. Чапельського й Залеського знаменитими новинками в репертуарі. Головно театр „Rozmaitości", метою якого є саме видвигнути на сцену нові напрямки в драматургії, гарною інсценізацією повісти Йосифа Конрада (Коженьовського) п. з. „Побіда" представить свое обличчя. Цеснічна перерібка п. Л. Шіллера, який в драмі „Історія гріху" та інших творах доказав, що можна погодити пієтизм до літературного твору з домаганнями модерної сцени. Проби драми „Побіда" відбуваються щодня від ранку до пізньої ночі під керівництвом режисера й автора п. Льва Шіллера. В пєсі беруть участь найкращі сили львівської драми, а саме: п. п. Маданович, Добжанський, Хмельовський, Страхоцький, Ходецький, Красновецький, Конрадт, Войдак і Полянський. Над декораціями працює артист-маляр н. Вл. Дашевський.

Присилайте передплату!

Ширіть наш часопис!

За редакцію відповідає Олександер Костик Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.